

Nauczanie języka obcego zawodowego- problem polskiej szkoły i jej nauczycieli?

Język obcy zawodowy (JOZ), który stosunkowo niedawno został wprowadzony do polskiej szkoły, spędza wielu nauczycielom sen z powiek. Powodem tego jest często brak wiedzy merytorycznej z konkretnej dziedziny, a to powoduje brak poczucia bezpieczeństwa oraz obawę, iż nie jest się ekspertem i nie do końca podoła się postawionym do wykonania zadaniom. Do tego dochodzi niewielka oferta wydawnictw w tym zakresie, ograniczony dostęp do materiałów okołopodręcznikowych oraz bardzo uboga oferta szkoleniowa dla tej grupy nauczycieli. Sytuacja ta wymaga od nich dużej kreatywności, interdyscyplinarności i zaangażowania w samodzielne przygotowanie zajęć, co z kolei wymaga poświęcenia dużej ilości czasu na przygotowanie ciekawej lekcji dla konkretnej specjalizacji.

W szkole zawodowej oraz technikum język obcy nauczany jest dwutorowo, w ramach dwóch odrębnych przedmiotów: jako język obcy nowożytny ogólny (JON) i język obcy nowożytny ukierunkowany zawodowo (JOZ). Naukę pierwszego z nich reguluje Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. W szkole zawodowej JOZ jest realizowany w ramach kształcenia zawodowego i został zdefiniowany w podstawie programowej kształcenia w zawodach¹.

Jaka jest różnica między językiem obcym zawodowym, zwanym też branżowym, czy specjalistycznym, a językiem nowożytnym ogólnym? JOZ przygotowuje uczniów do w miarę swobodnego kontaktowania się w miejscu pracy. JON natomiast realizuje podstawę programową na podbudowie 6-letniej szkoły podstawowej i 3 – letniego gimnazjum lub 8-letniej szkoły podstawowej.

W ramach realizowanych godzin, których liczba uzależniona jest od efektów kształcenia zapisanych w Podstawie Programowej kształcenia w zawodach , a nie od typu szkoły, należy przygotować ucznia do takiego posługiwania się zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), aby umożliwić mu realizację zadań zawodowych, interpretacji wypowiedzi dotyczących wykonywania typowych czynności zawodowych artykułowanych powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka, analizowania i interpretacji krótkich tekstów pisemnych dotyczących wykonywania typowych czynności zawodowych, formułowania krótkich i zrozumiałych wypowiedzi oraz tekstów pisemnych umożliwiających komunikowanie się w środowisku pracy oraz korzystania

---

¹ załącznik do Rozporządzenie MEN z dnia 7 lutego 2012r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach na podstawie art.22 ust.2 pkt 2a ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późniejszymi zmianami).

z obcojęzycznych źródeł informacji. Zadaniem nauczyciela jest zatem takie przygotowanie językowe ucznia, aby ten mógł rozwinąć swoje zawodowe kompetencje łącząc je z treściami językowymi i specjalistycznymi włączając w to treści międzykulturowe. Tak rozumiane nauczanie języka obcego jest wynikiem przede wszystkim postępu i rozwoju technicznego oraz globalizacji. Dobrze przygotowany do swojego zawodu młody człowiek posiada zatem obok wiedzy z danej dziedziny potrzebny mu w komunikacji odpowiedni poziom kompetencji zawodowej w języku obcym w zakresie wybranej przez siebie profesji, rzemiosła, który pozwala mu porozumiewać się w różnych sytuacjach swojego fachu.

Biorąc pod uwagę wszystkie wymagania, które muszą zostać spełnione przez nauczyciela języka obcego zawodowego należy podkreślić, iż jego kompetencje i zadania różnią się od tych, którymi powinien dysponować nauczyciel języka obcego nowożytnego ogólnego. Nauczyciel ten najczęściej musi sam poszukiwać różnych rozwiązań adekwatnych do nauczanego profilu i potrzeb konkretnej grupy uczniów, opracowywać ćwiczenia, różnorodne materiały dydaktyczne uwzględniające konkretny program nauczania, które pozwolą uczniom opanować niezbędny zasób słownictwa i struktur oraz rozwinąć przez nich nieodzowną sprawność komunikacyjną w swojej profesji. To z kolei wymaga od niego współpracy z fachowcami, specjalistami w konkretnych dziedzinach, a przede wszystkim podstawowego przygotowania zawodowego, tak aby był w stanie sprostać nie tylko formalnym wymaganiom kształcenia zawodowego, ale również oczekiwaniom swoich uczniów. Idealnym rozwiązaniem wydaje się być zatem nawiązanie stosownych kontaktów szkół branżowych i techników oraz nauczycieli JOZ z przedsiębiorstwami i firmami, dzięki czemu można nakierować nauczanie języka na wymiar zawodowy zgodnie z treściami programowymi.

Nauczając w szkole zawodowej czy technikum często nauczyciel spotyka się z małą motywacją do nauki, a jest to między innymi w przypadku języków obcych dużym utrudnieniem. Przyczyny tego zjawiska bywają różne, ale bardzo istotną jest brak lub niewielkie ambicje młodzieży, dlatego też warto porozmawiać na temat oczekiwań swoich uczniów oraz ich planów na przyszłość, aby wiedzieć, jak zmotywować ich do w miarę systematycznej nauki języka zawodowego. Często bowiem młody człowiek nie zdaje sobie sprawy, jak ważny w przyszłości może być JOZ. Innym problemem może okazać się obawa przed tym, że mogą sobie z nim nie poradzić. I tutaj pojawia się pierwsze ważne zadanie dla nauczyciela, który powinien uświadomić uczniom, iż JOZ ma pomóc mu w przyszłości znaleźć zatrudnienie i odnaleźć się na rynku pracy, jak również pokazać im, iż wiele z tego języka już potrafią, ponieważ niektóre jego elementy -wprawdzie w dość ograniczonej formie- pojawiają się w JON (np. w działach nauka i technika, jedzenie, dom). Poza tym wiele szkół uczestniczy w zagranicznych praktykach zawodowych w ramach programu Leonardo da Vinci, których głównym zamierzeniem jest ułatwienie partnerom wymiany doświadczeń i rozszerzania współpracy na poziomie europejskim, szkolenie i zdobywanie praktycznego

doświadczenia zawodowego (praktyki i staże zagraniczne), bądź poznawanie ciekawych rozwiązań, metod i praktyk w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (wymiany doświadczeń), a do tego potrzebne są umiejętności posługiwania się językiem obcym, w tym zawodowym. Innym aspektem jest egzamin zawodowy, na którym pojawiają się wprawdzie tylko zadania wymagające zrozumienia tekstu napisanego w języku obcym specjalistycznym, a pozyskane z niego informacje potrzebuje uczeń do ich wykonania, ale w języku polskim.

Jak pracować na lekcjach JOZ, aby nie był to czas stracony i aby przyniósł jak najwięcej korzyści uczniom i satysfakcję nauczycielowi? Przede wszystkim warto współpracować z innymi nauczycielami – językowcami, przygotowując wspólnie wiele pomocy czy nawet całe bloki tematyczne, łączyć zgodnie z sugestią w podstawie programowej kształcenie zawodowe z ogólnym, wykorzystywać wcześniej zdobytą przez uczniów wiedzę w ramach lekcji JON. Na kilku pierwszych zajęciach można zrealizować tematy, które pasują do każdej specjalizacji, np. z zakresu BHP, ubieganie się o pracę, rynek pracy w danym kraju itp.

Punktem wyjścia w nauczaniu JOZ powinien być tekst fachowy- zarówno pisany, jak i mówiony- jako źródło niezbędnego w danym obszarze słownictwa. Mogą to być również teksty tworzone na potrzeby zajęć dla nauczyciela lub samych uczniów, za pomocą których przekazywane są konkretne treści specjalistyczne. Pomogą one rozwijać sprawności nie tylko czytania ze zrozumieniem, ale również rozumienia ze słuchu i umiejętności prowadzenia rozmowy specjalistycznej, w tym sprawność rzeczowego i odpowiedniego do sytuacji reagowania oraz postępowania. Pomocne w osiągnięciu tego będą praca w grupach, parach, panele dyskusyjne. Nauczyciel przyjmuje wówczas rolę moderatora, który powinien wplatać w konkretną sytuację zarówno słownictwo jak i gramatykę, aby nie nauczać jej w odizolowaniu. Ponieważ nie posiada on tak dużej kompetencji zawodowej jaką powinni dysponować uczniowie danego kierunku, dlatego też stosowane na zajęciach materiały powinny być w formie autentycznych tekstów oraz różnorodnych zadań będących symulacją czynności, które realizowane są w życiu zawodowym, co z kolei ma wprowadzać element naturalnego porozumiewania się. Przykładem może być tutaj odgrywanie ról w parach lub grupach, ponieważ wtedy najefektywniej można rozwijać sprawność mówienia.

Niezastąpione wydają się na lekcjach języka obcego, w tym specjalistycznego, lekcje bezpodręcznikowe, podczas których przeprowadzić można małe projekty lub wykorzystać filmy np. z Internetu na kanale YouTube czy stronach www.gedankentanken.com, www.ted.com, gdzie można znaleźć m.in. wiele pasujących prawie do każdej branży krótkich filmików i potraktować je jako inspirację do dalszych działań, np. dyskusji. Te pomogą uczniom skutecznie komunikować się i rozumieć kierowane do niego wypowiedzi globalnie (dostrzec myśl główną), selektywnie (odszukać konkretne informacje) i szczegółowo (wyszukać drobnych, dokładnych informacji). Można również wprowadzić kartę pracy, która będzie zawierała odpowiednio przygotowane polecenie np.: w formie zadań otwartych,

zamkniętych, z lukami (uzupełnianie słownictwa branżowego) czy nawet pytań. Jeśli chodzi o projekty zadaniem nauczyciela będzie tylko zaproponowanie tematów zgodnie z branżą, wskazanie dostępnych źródeł, gdzie uczeń będzie mógł znaleźć potrzebne informacje oraz zaproponowanie sposobu prezentacji jego efektów.

Innym sposobem przeprowadzenia lekcji bez podręcznika jest zastosowanie na niej różnych quizów, krzyżówek, wykreślanek, kodów QR czy też pomocy dydaktycznych przygotowanych przez samych uczniów. Trzy pierwsze typy zadań i jeszcze wiele innych generują różne aplikacje, np. LearningApps , Quizlet , Quizizz . Za pomocą kodu QR natomiast można przeprowadzić np. ciekawą lekcję powtórzeniową w formie gry terenowej w klasie, w budynku szkolnym lub w najbliższym otoczeniu szkoły, wykorzystując przy tym komórki, smartfony i tablety, których używanie na lekcjach często jest zabronione .

Jak widać istnieje wiele różnych sposobów, które uatrakcyjnią zajęcia z języka obcego, w tym zawodowego. Wymaga to jednak od nauczyciela dużego wkładu pracy oraz inwencji twórczej. Trzeba jednak pamiętać, iż wielu z nich może skorzystać również z pomocy doradcy metodycznego, który chętnie wesprze swoim doświadczeniem, pomysłami czy choćby wyszukaniem wspólnego rozwiązania.

Bibliografia:

- 1) Cholewa, J. (2013) Nauczanie języków specjalistycznych wczoraj i dziś. Języki Obce w Szkole nr 4, 75-80
- 2) Gajewska, E.(2016) Nauczyciel języka zawodowego tworzy własne dialogi dydaktyczne: od teorii do praktyki. Języki Obce w Szkole nr 3, 12-18
- 3) Leonardo da Vinci, <http://www.leonardo.org.pl/>
- 4) Pierwsze Lekcje JOZ – Kształcenie Zawodowe i Ogólne Oraz Skąd Brać Materiały, <http://jocz.com.pl/>
- 5) Pytania i odpowiedzi - kształcenie zawodowe, <https://old.klett.pl/pytania-i-odpowiedzi-ksztalcenie-zawodowe>
- 6) Sowa, M. (2019) Nauczyciel języka specjalistycznego: pomiędzy standardami kształcenia a rzeczywistością zawodową. Języki Obce w Szkole nr 5, 12-17
- 7) Uniwersalne narzędzia lektora ESP, <http://jocz.com.pl/>

Dokumenty:

- 1) Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

- 2) Rozporządzenie MEN z dnia 7 lutego 2012r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach na podstawie art.22 ust.2 pkt 2a ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty
- 3) Załącznik nr 5 podstawy programowej kształcenia ogólnego dla zasadniczych szkół zawodowych